

Ҳадис дарслари (102-дарс). Биз ҳар нарсани қадар-ўлчов билан яратдик

13:09 / 09.09.2020 6159

يَسْتَحِرُّ رَدَقًا وَأَضَاقَ بِئَيْشٍ لَكَ: لَأَقْمَلُ سَوْهَيْلًا لِي لَصَّيْبٍ لَنَا نَعَرَمُ عَنَّا نَبِيْنَا
كُلِّلْنَا وَأَخْبِيْنَا لَأَوْرُسِيْنَا أَوْ زُجْعَلَا

Ибн Умар розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳар бир нарсани, ҳатто ожиз(эсипаст)лик ва ақллилик ҳам қазои қадар билан», дедилар».

Икки Шайх ва Имом Молик ривоят қилишган.

Шарҳ: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ушбу ҳадисларида ҳар бир нарса қазои қадар билан бўлишини таъкидламоқдалар. Бунга иймон келтириш мўмин-мусулмон одамнинг Аллоҳга бўлган иймонининг тугал бўлишидир.

Ҳадиснинг охирида кишилар унча эътибор бермайдиган икки нарса-оғизлик ва ақллилик ҳам қазои қадар ила эканлиги айтилмоқда. Албатта, бу нарсалар фитрий, асл табиатда бор нарсалар бўлиб, Аллоҳ таоло ҳар бир инсонни яратиш пайтида ушбу нарсаларни ҳам қўшиб яратади. Одатда, булар инсоннинг дахли йўқ нарсалар ҳисобланади. Аллоҳ кимга ўткир ақл берса, ўткир ақли бўлади. Аллоҳ бермаса, аксинча бўлади. Фақат инсон ўзига берилган нарсани тўғри ишлатишга масъулдир. Ақли ўтмас одам: «Нимага ақлингни ўткир қилиб олмадинг?» деб сўроқ қилинмайди. Аммо «Нима учун ақлингни яхшилаб ишлатмадинг?» дейилиши мумкин.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَئِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّكُمْ اِيْمَانٌ بِمَا نُنزَلُ فِيْكُمْ لَخُلُوْا مِنْ اَحْسَنِ الْاَشْيَءِ لَئِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّكُمْ اِيْمَانٌ بِمَا نُنزَلُ فِيْكُمْ لَخُلُوْا مِنْ اَحْسَنِ الْاَشْيَءِ لَئِنْ لَّمْ يَكُنْ لَّكُمْ اِيْمَانٌ بِمَا نُنزَلُ فِيْكُمْ لَخُلُوْا مِنْ اَحْسَنِ الْاَشْيَءِ

بِقَدْرِ خَلْقَتِهِ شَيْءٌ كُلِّ اِنَّا ﴿٤٨﴾ سَفَرٌ مِّنْ دُورٍ وَّ اَوْجُوْهُمۡ عَلٰى النَّارِ فِيْ يَسْجُوْنٍ يَّوۡمَ ﴿٤٩﴾

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ҳузурларига Қурайш мушриклари қадар ҳақида тортишиб келганларида «Улар юзтубан дўзахга судраладиган кунларида, «Жаҳаннам азобини татиб кўринг! Албатта, Биз ҳар нарсани қадар-ўлчов билан яратдик» ояти нозил бўлди».

Шарҳ: Араб мушриклари Аллоҳ таолонинг борлигига ишонганлари билан унинг баъзи сифатларига ишонмас, жумладан, қадар масаласига ҳам иймон келтирмас эдилар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам Ислom чақириғини бошлаб, ҳақ динни баён қила бошлаганларида улар турли қаршиликлар кўрсатдилар. Жумладан, қадар масаласини баён қилганларида бунга қарши турдилар. Уларнинг бошлиқлари тўпланиб келиб, Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам билан қадар ҳақида мужодала қилдилар: «Қадар деган нарса йўқ, Аллоҳ ҳамма нарсани илгаридан билиши мумкин эмас. У ишларни вужудга келганидан сўнггина биледи», дедилар. Ана ўшанда Аллоҳ таоло уларнинг бу гаплари зиддига Қамар сурасидаги: «Улар юзтубан дўзахга судраладиган кунларида, «Жаҳаннам азобини татиб кўринг! Албатта, Биз ҳар нарсани қадар билан яратдик» оятини нозил қилди. Шу билан мушрикларнинг гаплари нотўғри,

Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг гаплари тўғри эканлиги исботланди.

Аслида, Қамар сурасида бу гаплар бир эмас, икки оятда келган. Аллоҳ таоло мазкур икки оятда қуйидагиларни айтади:

«Юзтубан дўзахга судраладиган кунда жаҳаннам азобини татиб кўринг. Албатта, Биз ҳар нарсани ўлчов билан яратдик, (дейилур)» (48-49-оятлар).

Мушриклар юзтубан қилиб, дўзах томон судраладиган қиёмат кунида адашувда, ўт-оловнинг ичида бўладилар. Ўша кунда мазкур азобларга гирифтор бўлиб турганларида уларга: **«Жаҳаннам азобини татиб кўринг, (дейилур)»**.

Сўнгра қадар бор ҳақиқат эканлигини исбот қилинади.

«Албатта, Биз ҳар нарсани қадар-ўлчов билан яратдик».

Ушбу оятдаги қадар-ўлчов сўзининг икки хил шарҳи бўлиб, бири «қазои қадар» маъносини, иккинчиси «миқдор», «ўлчов» маъносини англатади. Икки маъно ҳам бир-бирини тўлдириб келади.

Қадар маъносида келса, барча нарсани содир бўлишидан аввал билиб туришни англатади.

Ўлчов маъносида келса, барча нарса ва ҳодисаларнинг ўз миқдори, ўлчови борлигини англатади.

Ушбу оят озгина сўзлардан иборат бўлишига қарамай, ўзида улкан маъноларни мужассамлаштирганлиги ҳам мўъжизадир.

Ушбу ҳадисни бу ерда келтиришдан мақсад, ким қадарга иймон келтирмаса, албатта, қиёмат куни юзтубан ҳолида дўзахга судралади, демоқдир. Судраб кетилаётганда эса: «Жаҳаннам азобини татиб кўринг! Албатта, Биз ҳар нарсани қадар билан яратдик», дейилади», деган маънони таъкидлашдир.

Ҳозирги кунимиздаги мушрикларнинг аҳволи ҳам ўтмишдаги мушрикларнинг ҳолидан қолишмайди. Улар ўзларига ўхшаган баъзи ожиз бандаларнинг тахминан айтган башоратларига, қилган ўлчов, ҳисоб-китобларига ишонишади. Уларга қойил қолиб, таҳсинлар ўқишади. Аммо ўша бандаларнинг ҳаммасини яратган Зотнинг қазои қадарига ишонгилари келмайди. Ушбу ҳадисда келган оятда зикр қилинган ҳолга улар ҳам

тушишлари турган гап.

Ушбу ҳадисдан мушрикларга ўхшаб, қадарни инкор қилмаслик, у ҳақда мужодала қилмаслик фойдасини оламиз. Шунингдек, қадарни инкор қилганлар қиёмат куни оғир аҳволга тушишларини билиб оламиз.

«Ҳадис ва ҳаёт китобидан»